

УДК 342.1 (477)(043.2)

ХАРАКТЕРИСТИКА КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН

Діана Коваль

Національний авіаційний університет, Київ

Науковий керівник – Людмила Чулінда, к.ю.н., доцент

Ключові слова: конституція, конституційно-правові відносини, зміст конституційно-правових відносин, конституційні цінності, конституційне право.

Демократичні процеси, які відбуваються в Україні, впливають на розвиток конституційного права. Українські вчені-конституціоналісти науково супроводжують державотворчі процеси, роблять аналітичні прогнози, дають рекомендації щодо їх законодавчого забезпечення, готують проекти законів тощо. Сучасна вітчизняна наука конституційного права формує різноманітні концепції, теорії, погляди, підходи. Існують різні думки щодо дослідження конституційно-правових відносин, що має наслідком потребу в систематизації наукових поглядів. Конституційно-правові відносини забезпечують зв'язок Основного Закону з найважливішими соціальними процесами і є результатом дії норм конституційного права. Але вони виникають із практичної діяльності суб'єктів державно-правових відносин. Характер, зміст та специфіка конституційно-правових відносин допомагає відокремити конституційне право України від інших галузей права, розкрити його функціональне призначення, особливості регламентованих ним правових зав'язків.

Конституційно-правові відносини є різновидом правових відносин. У вітчизняній науці конституційного права вчені дотримуються погляду, що конституційно-правові відносини – це нормативно визначені суспільно-політичні відносини, що виникають, змінюються або припиняються внаслідок діяльності чи поведінки суб'єктів конституційно-правових відносин, або ж незалежно від їх

волі, як результат певного стану чи статусу і породжують конституційні права й обов'язки учасників цих відносин [1]. Інші правознавці акцентують увагу на тому, що конституційно-правові відносини – це суспільні відносини, врегульовані нормами конституційного права України, змістом яких є юридичний зв'язок між його суб'єктами у формі взаємних прав і обов'язків, передбачених відповідною нормою конституційного права» [2]. Конституційно-правові відносини є результатом дії конституційно-правових норм. Основою їх виникнення є безпосередня практична діяльність суб'єктів конституційного права. Конституційно-правові відносини виникають на основі конституційно-правових норм, суб'єкти яких наділені суб'єктивними правами та юридичними обов'язками [3]. Характерною особливістю реалізації прав і обов'язків учасників відносин є те, що в одних випадках такі права й обов'язки реалізуються безпосередньо, а в інших – через норми інших галузей права, які конкретизують ці права й обов'язки.

Конституційно-правові відносини мають імперативно-диспозитивний характер взаємодії суб'єктів. З одного боку, конституційне право врегульовує значне коло відносин, у яких відносини між учасниками ґрунтуються на рівності сторін, тобто застосовується диспозитивний метод регулювання взаємодії суб'єктів. З іншого боку, є цілий ряд відносин, які значною мірою пов'язані з реалізацією владними структурами своїх повноважень, і яким притаманний імперативний характер.

Змістом конституційно-правових відносин є юридичний зв'язок між суб'єктами у формі прав і обов'язків, передбачених відповідною правовою нормою конституційного права, тобто соціальна поведінка учасників цих відносин. Конституційно-правові відносини є основою правового регулювання у сфері політико-державного управління і це визначає їх головну роль у регулюванні суспільних відносин [4]. Водночас вони мають особливі риси, пов'язані насамперед зі специфікою предмета правового регулювання, суб'єктами правовідносин, механізмом їх реалізації, місцем у системі правових відносин тощо. Конституційно-правовим відносинам належить провідне місце, вони визначають зміст правовідносин, що регламентуються іншими галузями права. Наприклад,

правовідносинам громадянства притаманний постійний політико-правовий зв'язок громадянина і держави, вони визначають широку систему правовідносин громадянина в різних сферах суспільного життя, наприклад, трудових, цивільно-правових та ін.

Отже, у конституційно-правових відносинах зосереджуються конституційні цінності – правова модель організації суспільних відносин, визначаються тенденції розвитку конституційних відносин і обґрунтовуються конституційні стратегії вдосконалення законодавства в усіх сферах суспільного життя. Саме конституційні цінності, що мають пряму дію, здатні юридично обмежити державну владу і захистити людину.

Список використаних джерел:

1. Погорілко В.Ф. Конституційне право України: академічний курс. Київ: ТОВ «Вид-во «Юридична думка», 2018. 544 с.
2. Тодика Ю.М. Конституція України: проблеми теорії і практики: монографія. Харків: Факт, 2000. 608 с.
3. Корчака В.М. Конституційно-правові відносини: основні наукові підходи до розуміння. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО. 2019. Випуск 29. Том 1. С. 74-79.
4. Крусян А.Р. Сучасний український конституціоналізм в умовах воєнного стану. Експерт: парадигми юридичних наук і державного управління. Київ, 2022. № 3(21). С. 12-22.